

Trappen

Det börjar med en dörr, eller det börjar när du börjar leta efter en dörr. Eller så börjar det när du får veta att du snart ska leta efter en dörr, eller när någon berättat att hon letat efter en dörr och du också får lust att göra det. Så nu letar du efter en dörr.

Kanske letar du efter dörren i en höstskog. Den djupa doften från fukten i marken, löven som blir som vackrast innan dom löses upp, skymningen som smyger på dej mellan trädstammarna, din utandning som ett moln. Du har fått vaga instruktioner om dörren, någon vill irritera dej, kanske få dej lite, lite, ur balans, få dej att svänga ur din vana.

Eller så letar du efter en dörr på en bakgata i ett område i utkanten, du känner ingen som bor här, du är en främling. En trasig gatlykta, skräp som prasslar, tysta dörrar som noga vaktar rummen innanför. Du provar, trycker ner olika handtag, knackar, lyssnar på förväntan och rädslan som far runt i dej.

Eller så behöver du inte leta, du känner till den här glasdörren med strama bokstäver, ljusskåpet, mattan innanför som dämpar ljuden, sorlet och de gnistrande takkronorna. Dörren är tung, allt här är gediget och tydligt med skyltar och pilar. Kanske uppfattar du en obestämbar känsla av att om du går emot pilarna och strömmen av människor eller om du får lust att ropa högt i sorlet och lägga dej på den mjuka mattan, så kommer huset snabbt och bestämt att spotta ut dej igen.

Men börja med glasdörren, för bakom den finns alla andra dörrar, där finns dörren i skogen och dörren på bakgatan, lönndörrar och svängdörrar, skjutdörrar och draperier.

Vänta, innan du går in, så gå till gaveln av huset, bredvid trappan, jag står vid cykelstället.

- Hej, här, hallå! Ser du mej? Det är jag med blå halsduken. Innan vi går in vill jag bara berätta varför jag vill att du ska komma med.

Jag älskar det här huset. För allt som kan hända här och allt man kan få att hända. För fantasin, hängivenheten, nyfikenheten. För mej är teatern ett ställe där jag upptäcker saker, leker, möter, både när jag är skådespelare och när jag är publik.

Om jag tänker på teatern som en sport, tänker jag att det skulle vara full contact- nära så man känner den andres kropp och andning, känner hens styrkor och svagheter och får möta sina egna.

Men jag upplever ofta att teatern är en artig tennis match, bollen far mellan publik och salong, javisst, men närmare än så kommer vi inte varandra. Av allt storslaget som är möjligt blir en smådammig och blekt reahörna.

När teatern bjuder in till närkamp blir svaret ofta stelt från publiken, vad som helst bara jag inte blir uppdragen på scenen eller måste agera på något sätt. När publiken bjuder in, som ofta en barn- och ungdomspublik gör, uppfostrar teatern istället för att komma nära, tillrättvisar, man ska sitta stilla och lyssna och bete sej som folk.

Det händer något med oss på väg uppför den här trappan. Man dämpar sej, tar lite mindre plats, följer duktigt alla ritualerna med biljettkassa, garderob och hitta sin plats. Och sen fortsätter man att bete sej inne i salongen och irritera sej över dom som inte kan

bete sej. För så har vi bestämt att vi ska göra på den här platsen, det är så man gör publik, det här är normen. Och ingen vill sticka utanför den där formen som normen är, med hård och likriktande kant, för då kan man drabbas av skammen.

Skammen reglerar våra sociala överenskommelser. Den kan vara sund och ha funktionen att se till att vi inte kränker och sårar varandra. Men den kan också vara destruktiv genom att begränsa oss, pressa in oss i en form, vi blir alla likadan utstansade publikkakor.

Det är pinsamt om någon i publiken skrattar för högt på fel ställe och man skruvar på sej om någons mobil ringer mitt i kärleksscenen. Ingen vill göra bort sej, ingen vill hamna utanför normen och flocken. Därför vill man inte bli uppdragen på scenen, för då vet man inte vilka regler som gäller och då är risken överhängande att man trampar fel.

Så på väg uppför trappan bakas du in i publikformen. Och det är så synd för dej, för det finns så mycket mer att uppleva med fler sinnen än som får plats i formen. Det är också synd för mej, som skådespelare, som tänker på mitt jobb som att inom en konstnärlig ram skapa kontakt och utbyte med publiken. Att spela för publik som lydigt format sej är förutsägbart och det finns väldigt lite kvar av vårt möte i min kropp efteråt.

Jag har gått några ronder mot skammen så jag förstår varför man inte vill flyta ut på plåten. Skammen är det som hindrar mej mest som skådespelare och jag tror att det är det som hindrar mej mest som publik.

Jag fantiserar om hur teatern skulle vara om jag gick uppför trappen med en annan kropp än publikkakskroppen. Kanske som när jag går till fest, full av förväntan, lite opraktiskt tunnklädd, öppen för att det kan hända saker med mej som är utanför min vanliga form, kanske blir jag en gris i natt eller en pumpa. Eller om jag skulle gå som för att möta en ny kärlek, beredd att visa mina bästa sidor och göra allt för att ta mej lite närmare hjärtat. Eller den kropp som ska se en landskamp eller just vunnit på lotto?

Jag har funderat över hur man blir publik. Hur görs överenskommelsen om hur man ska vara och vad man får göra? Vad står i det kontraktet? Hur får man veta vad som står? Hur är det på andra ställen och i andra tider? Vad händer när kontraktet bryts, av skådespelare eller av publik?

Vad händer med den formade publikkroppen i andra typer av verk, där man inte sitter i en salong utan istället ska delta? Dras man med samma kropp, skäms en aning över stelheten och skäms man också över skammen? Eller glider man lätt in i en ny publikroll som ger större frihet att uppleva med alla sinnen, att påverka och medskapa?

Det finns mer om allt det där inne i de olika rummen.

Nu kan du gå in och vad dom än säger så får du göra precis som du vill därinne. Du får öppna alla dörrar och du behöver inte öppna någon. Du kan dricka upp allt kaffe i caféet eller leka kurragömma i garderoberna, spionera i logerna, trycka på knappar i teknikbåset eller sitta och fundera på handikapptoaletten.

Du kan stanna en kort stund eller hela natten. Kanske hittar du en baklås dörr som ingen någonsin fått upp men som öppnar sej för just dej.

Stairs

It starts with a door, or it starts when you start looking for a door. Or it starts when you find out that you will soon be looking for a door, or when someone tells you that she has been looking for a door and you want to do the same. So now you are looking for a door.

Maybe you are looking for the door in an autumn forest. The deep scent of the moisture in the ground, the leaves at their most beautiful before dissolving, the twilight creeping up on you between the tree trunks, your exhalation like a cloud. You have been given vague instructions about the door, someone wants to annoy you, maybe get you a little, a little, off balance, make you swing out of your habit.

Or you're looking for a door on a back street in a suburban neighbourhood, you don't know anyone who lives here, you're a stranger. A broken streetlight, rustling rubbish, silent doors carefully guarding the rooms inside. You try, push down various handles, knock, listen to the anticipation and fear that swirls around you.

Or maybe you don't need to look, you know this glass door with its austere lettering, the light box, the carpet inside that muffles the sounds, the buzzing and the sparkling chandeliers. The door is heavy, everything here is solid and clear with signs and arrows. Perhaps you perceive an indeterminate feeling that if you go against the arrows and the stream of people, or if you feel like shouting loudly in the noise and lying down on the soft carpet, the house will quickly and decisively spit you out again.

But start with the glass door, because behind it are all the other doors, there's the door in the woods and the door in the alley, trap doors and revolving doors, sliding doors and curtains.

Wait, before you go in, go to the end of the house, next to the stairs, I'm standing by the bike rack.

- Hello, here, hello! Can you see me? It's me with the blue scarf. Before we go in, I just want to tell you why I want you to come.

I love this house. For everything that can happen here and everything you can make happen. For the imagination, the dedication, the curiosity. For me, theatre is a place where I discover things, play, meet, both as an actor and as an audience member.

If I think of theatre as a sport, I think it would be full contact - close so you feel the other person's body and breathing, know their strengths and weaknesses and face your own.

But I often feel that the theatre is a polite tennis match, the ball goes between the audience and the auditorium, yes, but that's as close as we get to each other. Of all the grandiose things that are possible, a small and faded corner of theatre is created.

When the theatre invites people to get close, the response from the audience is often stiff, anything as long as I am not called on stage or have to act in any way. When the audience invites, as a child and youth audience often does, the theatre educates instead of getting close, corrects, you should sit still and listen and behave like people.

Something happens to us on the way up these stairs. You calm down, take up less space, follow all the rituals of the ticket office, wardrobe and finding your seat. And then you continue to behave in the auditorium and get annoyed at those who can't behave. Because that's what we've decided to do in this place, that's how you make an audience, this is the norm. And nobody wants to step out of that gingerbread mould that is the norm, with a hard and uniform edge, because then you can be shamed.

Shame regulates our social agreements. It can be healthy, ensuring that we do not offend and hurt each other. But it can also be destructive by limiting us, pushing us into a mould.

It's embarrassing if someone in the audience laughs too loudly in the wrong place, and you cringe if someone's mobile phone rings in the middle of the love scene. Nobody wants to make a fool of themselves, nobody wants to be outside the norm and the pack. That's why you don't want to be told what to do on stage, because then you don't know what the rules are and there's an imminent risk of making a mistake.

So on your way up the stairs, you become an audience gingerbread man. And it's such a shame for you, because there is so much more to experience with more senses than can fit in the mould. It is also a shame for me, as an actor, who thinks of my job as creating contact and exchange with the audience within an artistic framework. Playing for gingerbread is predictable and there is very little left of our encounter in my body afterwards.

I've gone through a few rounds of shame, so I understand why you don't want to go out on the plate. Shame is what hinders me most as an actor and I think it's what hinders me most as an audience.

I fantasise about what the theatre would be like if I walked up the stairs with a body other than that of the audience gingerbread. Maybe like when I go to a party, full of anticipation, dressed a little impractically thin, open to the possibility of things happening to me that are outside my usual shape, maybe I'll be a pig tonight or a tree. Or if I should go as if to meet a new love, ready to show my best sides and do everything to bring me a little closer to the heart. Or the body that is going to watch an international match or just won the lottery?

I have been thinking about how to become an audience. How is the agreement on how to be and what to do made? What is in that contract? How do you find out what it says? What is it like in other places and at other times? What happens when the contract is broken, by the actors or the audience?

What happens to the shaped audience body in other types of works, where you don't sit in an auditorium but instead have to participate? Do you have the same shaped body, a little ashamed of the stiffness, and are you also ashamed of the shame? Or do you slip easily into a new audience role that gives greater freedom to experience with all the senses, to influence and co-create?

There's more about all that inside the different rooms.

Now you can go in and whatever they say, you can do whatever you want in there. You can open any door and you don't have to open any. You can drink all the coffee in the café or play hide-and-seek in the wardrobes, spy in the dressing rooms, press buttons in the technology booth or sit and ponder in the disabled toilet.

You can stay for a short time or all night. Maybe you'll find a locked door that no one has ever opened, but it will open for you.